

АНАЛІЗ РИЗИКІВ УПРАВЛІННЯ В СИСТЕМІ МЕНЕДЖМЕНТУ ЯКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

© 2016 ПОСОХОВ І. М.

УДК 338.24

Посохов І. М. Аналіз ризиків управління в системі менеджменту якості підприємства

Метою статті є дослідження ризиків управління в системі менеджменту якості підприємства, розробка основних технологічних особливостей управління ризиками та основних методів зі зниження ризиків у системі менеджменту якості, етапів механізму управління ризиками. Розроблено методичний підхід до управління ризиками в системі менеджменту якості промислового підприємства, що містить у собі: основні технологічні особливості управління ризиками; основні методи зниження ризиків у системі менеджменту якості підприємства; перелік етапів формування механізму управління ризиками в системі менеджменту якості промислового підприємства. Запропоновано пріоритетний напрям розвитку промислових підприємств, що спрямований на інтеграцію систем ризик-менеджменту та менеджменту якості, тобто використання інтегративного підходу до управління ризиками якості промислових підприємств. Напрямами подальших наукових досліджень є апробація та впровадження вимог міжнародного стандарту ISO 9001:2015 «Система управління якістю», після його остаточного прийняття, у практику управління ризиками менеджменту якості вітчизняних промислових підприємств.

Ключові слова: ризик, ризик-менеджмент, система управління ризиками, система менеджменту якості, стратегія управління ризиками.

Рис.: 3. **Бібл.:** 16.

Посохов Ігор Михайлович – доктор економічних наук, доцент, професор кафедри організації виробництва та управління персоналом, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут» (вул. Багалия, 21, Харків, 61002, Україна)

E-mail: dglaz04@mail.ru

УДК 338.24

UDC 338.24

Посохов И. М. Анализ рисков управления в системе менеджмента качества предприятия

Целью статьи является исследование рисков управления в системе менеджмента качества предприятия, разработка основных технологических особенностей управления рисками и основных методов по снижению рисков в системе менеджмента качества, этапов механизма управления. Разработан методический подход к управлению рисками в системе менеджмента качества промышленного предприятия, который включает в себя: основные технологические особенности управления рисками; основные методы снижения рисков в системе менеджмента качества предприятия; перечень этапов формирования механизма управления рисками в системе менеджмента качества промышленного предприятия. Предложено приоритетное направление развития промышленных предприятий, направленное на интеграцию систем риск-менеджмента и менеджмента качества, то есть использование интегративного подхода к управлению рисками качества промышленных предприятий. Направлениями дальнейших научных исследований является апробация и внедрение требований международного стандарта ISO 9001: 2015 «Система управления качеством», после его окончательного принятия, в практику управления рисками менеджмента качества отечественных промышленных предприятий.

Ключевые слова: риск, риск-менеджмент, система управления рисками, система менеджмента качества, стратегия управления рисками.

Рис.: 3. **Библ.:** 16.

Посохов Игорь Михайлович – доктор экономических наук, доцент, профессор кафедры организации производства и управления персоналом, Национальный технический университет «Харьковский политехнический институт» (ул. Багалея, 21, Харьков, 61002, Украина)

E-mail: dglaz04@mail.ru

Posokhov I. M. Analysis of Management Risks in the Quality Management System of Enterprise

The article is aimed at studying management risks in the quality management system of enterprise, developing major technological features of risks management, basic methods for reduction of risks in the quality management system, and stages of management mechanism. A methodical approach to risks management in the quality management system of industrial enterprise has been developed, which includes: main technological features of risks management; basic methods for reduction of risks in enterprise's quality management system; list of stages of formation of mechanism for risks management in the quality management system of industrial enterprise. A priority direction of industrial enterprises' development has been proposed, targeted towards integration of risk management systems and quality management, i.e. using integrative approach to quality risks management of industrial enterprises. As directions of further research are considered testing and implementation of requirements of the international standard ISO 9001:2015 «Quality management system», after its final adoption, into practice of quality risks management of domestic industrial enterprises.

Keywords: risk, risk management, risk management system, quality management system, risk management strategy.

Fig.: 3. **Bibl.:** 16.

Posokhov Igor M. – D. Sc. (Economics), Associate Professor, Professor of the Department of the Organization of Production and Personnel Management, National Technical University «Kharkiv Polytechnic Institute» (21 Bahalija Str., Kharkiv, 61002, Ukraine)

E-mail: dglaz04@mail.ru

У сучасних умовах управління ризиками в системі менеджменту якості організації – найважливіше завдання, яке керівники підприємств, незалежно від видів діяльності, змушені вирішувати щодня. Пов'язано це з тим, що будь-яка організація функціонує в умовах невизначеності та прагне максимізувати прибутки в умовах постійної зміни внутрішнього та зовнішнього середовища. Актуальність окресленої проблеми та практичне значення вплинули на вибір теми наукового дослідження.

Дослідженню сучасних проблем управління ризиками присвячені публікації таких відомих вітчизняних

та закордонних науковців, як Т. Андерсен [9], В. Вітлінський [1], Н. Внукова [2], Ф. Джоріон [12, 13], М. Круї [10], О. Кузьмін [3], В. Лук'янова [4], Г. Монахан [14], І. Посохов [5–8, 15], П. Світінг [16], П. Хопкін [11]. Ними було розглянуто й розкрито сутність ризику, принципи управління ризиками та їх регулювання, питання класифікації ризику, сучасні інструменти управління ризиками, фундаментальні зміни у сфері ризик-менеджменту, що відбулися в усьому світі за останні роки, проблеми та ключові помилки управління ризиками, практичні аспекти управління ризиками, маркетингову стратегію для управління кредитним та операційним ризиком,

методи ідентифікації, моделювання та оцінки ризиків, інструменти, необхідні для створення і функціонування системи управління ризиками, окремі питання оцінки ризиків. Проте під час дослідження сучасних наукових робіт було встановлено, що проблема аналізу та оцінки ризиків управління в системі менеджменту якості підприємства не знайшла належного відображення. Тому вважаємо за необхідне зосередити увагу на дослідженні цієї проблеми.

Метою статті є дослідження ризиків управління в системі менеджменту якості підприємства, розробка основних технологічних особливостей управління ризиками в системі управління якістю підприємства та основних методів зі зниження ризиків у системі менеджменту якості, етапів механізму управління ризиками в системі менеджменту якості підприємства.

Управління ризиком полягає у використанні різноманітних заходів, що дають можливість прогнозувати виникнення і настання ризикових подій і використання методів, спрямованих на зниження наслідків ризиків [1].

У системі менеджменту якості застосовують різноманітні технології управління ризиками, але всі вони спрямовані на цільовий пошук та організацію заходів зі зниження ступеня ризику, з мистецтва отримання позитивного результату в ринковому середовищі, що постійно змінюється. З розширенням зони ризикових ситуацій, характерної для ринкової економіки, переважно в умовах нестабільності та орієнту на якість, технології стають об'єктивно необхідними і значущими елементами управління, важливою передумовою ділового успіху організації [2–4].

До основних технологічних особливостей управління ризиками в системі управління якістю підприємства, на нашу думку, слід віднести:

- ✦ *управління ризиками в системі менеджменту якості підприємства* – це процес, що дозволяє прогнозувати виникнення ризикових подій і розробляти заходи щодо зниження їх негативних наслідків;
- ✦ *засоби зниження ризику в системі менеджменту якості*: уникнення ризику, утримання ризику, передача і зниження ступеня його впливу;
- ✦ *переважні причини неефективного управління ризиками в системі менеджменту якості* – відсутність комбінованих інструментів зменшення ризикових ситуацій і чітких підстав цих процесів;
- ✦ *процедуру управління ризиками в системі менеджменту якості підприємства*, що містить у собі такі етапи: виявлення ризику та постановку мети, аналіз та оцінка ризику, управління ризиком.

Автором визначено основні методи зниження ризиків у системі менеджменту якості підприємства (рис. 1).

Враховуючи, що кожен метод має певні переваги і недоліки, для ефективного управління ризиками в системі менеджменту якості підприємства потрібно користуватися комбінованими інструментами зменшення ризикових ситуацій.

Для підвищення ефективності управління ризиками підприємства визначено завдання ефективного управління ризиками підприємства (рис. 2).

Для кожного методу управління ризиками необхідно визначити власний набір рекомендованих правил і обмежень для прийняття ефективного рішення на конкретному підприємстві.

Основними принципами реалізації технології ризик-менеджменту в системі менеджменту якості підприємства є такі: не ризикувати більше величини розміру власного капіталу підприємства; не забувати про погрози і негативні наслідки ризику; не ризикувати всім заради досягнення малого.

Технологія управління ризиками в системі менеджменту якості підприємства ґрунтується на уявленні цієї технології як виду діяльності менеджера, що передбачає структурування процесу управління ризиком.

Управління ризиками в системі менеджменту якості підприємства складається з таких етапів (рис. 3).

На підставі цих рекомендацій організація ризик-менеджменту в системі менеджменту якості має бути побудована за ієрархічним принципом, відповідно до цього процес управління ризиком здійснюється на двох рівнях: координуючому та виконавчому.

Факт необхідності управління ризиками для створення стійкої, успішної та конкурентоспроможної організації в сучасних умовах вже ні в кого не викликає сумнівів. Одним із інструментів, що сприяє підвищенню конкурентоспроможності організації, є її система менеджменту якості. При реалізації технології управління ризиками в системі управління якістю організації необхідно враховувати її особливості, застосовувати методи зниження ризику і дотримуватися процедури її реалізації.

Формування механізму управління ризиками в системі менеджменту якості компанії спрямовано на балансування отримання прибутку та скорочення збитків діяльності й, разом з тим, – на випуск більш якісних товарів [5–8].

Механізм управління ризиками в системі менеджменту якості компанії має бути інтегрований в загальну політику управління підприємства, його плани і стратегію розвитку. Тільки при виконанні цієї умови його впровадження буде ефективним.

Автор вважає, що механізм управління ризиками, що формується в системі менеджменту якості підприємства, має включати такі етапи:

- ✦ оцінку рівня ефективності системи менеджменту якості;
- ✦ виявлення основних факторів ризику;
- ✦ ідентифікацію, аналіз та оцінку ризику;
- ✦ прийняття рішень на підставі виконаної оцінки;
- ✦ розробку заходів впливу на ризик з метою зниження ризику до прийняттого рівня;
- ✦ розробку нових методик управління ризиками в системі менеджменту якості підприємства та їх впровадження;
- ✦ контроль за їх застосуванням;
- ✦ аналіз і оцінку отриманих результатів.

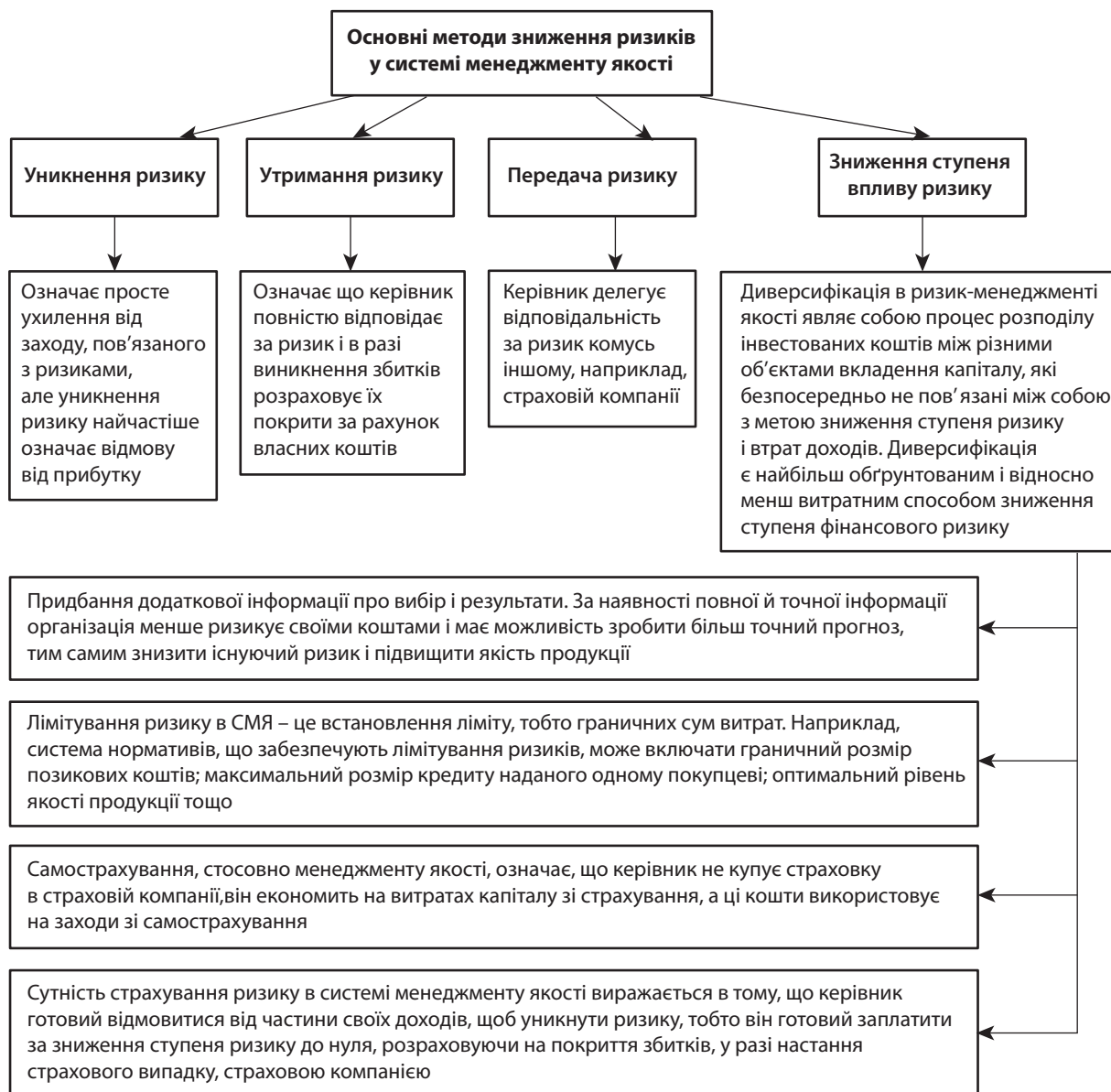

Рис. 1. Основні методи зниження ризиків у системі менеджменту якості

Джерело: розроблено автором.

Економічна доцільність управління ризиками в системі менеджменту якості підприємства, на думку автора, визначається:

- ✦ економічними наслідками від реалізації ризику, тобто збитками або витратами в разі настання ризикового випадку, що визначаються експертним шляхом або методом калькуляції;
- ✦ ймовірністю ризику, тобто ймовірністю настання ризикового випадку, що визначається статистичними методами або експертним шляхом;
- ✦ витратами на зниження ймовірності ризику, що визначаються методиками обліку.

У наш час завершується процес розробки міжнародного стандарту ISO 9001:2015 «Система управління якістю». У новій редакції стандарт підкріплений трьома основними концепціями: процесним підходом, який вже довів свою успішність у редакції стандарту 2008 р. і тепер був доповнений методологією «планування – виконання – перевірки – вживання заходів» (PDCA),

а також новою концепцією – світоглядом, заснованим на обліку ризиків і спрямованим на попередження небажаних результатів.

ВИСНОВКИ

На підставі узагальнення теоретичних положень та власних наукових досліджень автором зроблено висновок, що впровадження практики та механізмів управління ризиками якості в системі управління ризиками промислових підприємств дозволить забезпечити: стабільність розвитку, підвищити обґрунтованість прийняття ефективних рішень у ризикових ситуаціях, поліпшити стан справ промислових підприємств за рахунок контролю ризиків.

Запропоновано методичний підхід до управління ризиками в системі менеджменту якості промислового підприємства, що містить у собі: основні технологічні особливості управління ризиками, основні методи зниження ризиків у системі менеджменту якості підприєм-

Рис. 2. Завдання ефективного управління ризиками підприємства

Джерело: побудовано автором на підставі дослідження джерел [5–16].

ства, перелік етапів формування механізму управління ризиками в системі менеджменту якості промислового підприємства. Цей методичний підхід, на відміну від існуючих, дозволяє виявляти ризики в системах менеджменту якості промислових підприємств на ранніх стадіях на підставі моніторингу ризиків та підвищити ефективність управління ризиками промислових підприємств шляхом впровадження управління ризиками в системі менеджменту якості та інтеграції управління ризиками в системах менеджменту якості в існуючі системи управління ризиками промислових підприємств.

Визначено, що для ефективного управління ризиками в системі менеджменту якості підприємства потрібно користуватися комбінованими інструментами зменшення ризикових ситуацій.

Під час дослідження виявлено, що стандарт ISO 9001:2015 «Система управління якістю» дозволить організаціям погоджувати свою систему менеджменту якості з іншими системами управління, а у зв'язку з тим, що в даний час відсутня будь-яка усталена визнана міжнародна модель з управління ризиками у сфері якості, автор пропонує пріоритетний напрям розвитку промислових підприємств, що спрямований на інтеграцію систем ризик-менеджменту та менеджменту якості, тобто використання інтегративного підходу до управління ризиками якості промислових підприємств.

Результати наукового дослідження є підставою для розвитку методології управління ризиками та можуть бути використані для розвитку управління ризиками менеджменту якості сучасних промислових підприємств шляхом побудови нових або вдосконалення існуючих систем управління ризиками промислових підприємств.

Напрямами подальших наукових досліджень є апробація та впровадження вимог міжнародного стандарту ISO 9001:2015 «Система управління якістю», після його остаточного прийняття, у практику управління ризиками менеджменту якості вітчизняних промислових підприємств. ■

ЛІТЕРАТУРА

- Вітлінський В. В.** Аналіз, оцінка і моделювання економічного ризику: монографія / В. В. Вітлінський. – К.: ДЕМІУР, 1996. – 212 с.
- Внукова Н. М.** Економічна оцінка ризику діяльності підприємств: проблеми теорії та практики: монографія / Н. М. Внукова, В. А. Смоляк. – Харків: ВД «ІНЖЕК», 2006. – 184 с.
- Кузьмін О. Є.** Управління ризиками машинобудівних підприємств: планування та мотивування: монографія / О. Є. Кузьмін [та ін.]. – Львів: Міські інформаційні системи, 2011. – 128 с.
- Лук'янова В. В.** Діагностика ризику діяльності підприємства: монографія / В. В. Лук'янова. – Хмельницький: ПП В. В. Ковальський. – 2007. – 312 с.
- Посохов І. М.** Аналіз існуючих підходів до класифікації ризиків / І. М. Посохов // Вісник економіки транспорту і промисловості: зб. наук.-практ. статей. – 2012. – № 39. – С. 67–75.
- Посохов І. М.** Дослідження факторів ризиків корпорацій / І. М. Посохов // Бізнес Інформ. – 2012. – № 8. – С. 207–211.
- Посохов І. М.** Сучасний стан методичного забезпечення управління ризиками корпорацій / І. М. Посохов // Бізнес Інформ. – 2012. – № 10. – С. 266–271.
- Посохов І. М.** Теоретичні та практичні аспекти управління ризиками корпорацій: монографія / І. М. Посохов. – Харків: ПВПП «Слово», 2014. – 499 с.
- Andersen, T.** Strategic Risk Management Practice: How to Deal Effectively with Major Corporate Exposures / T. J. Andersen, P. W. Schröder. – Cambridge: Cambridge University Press, 2010. – 268 p.

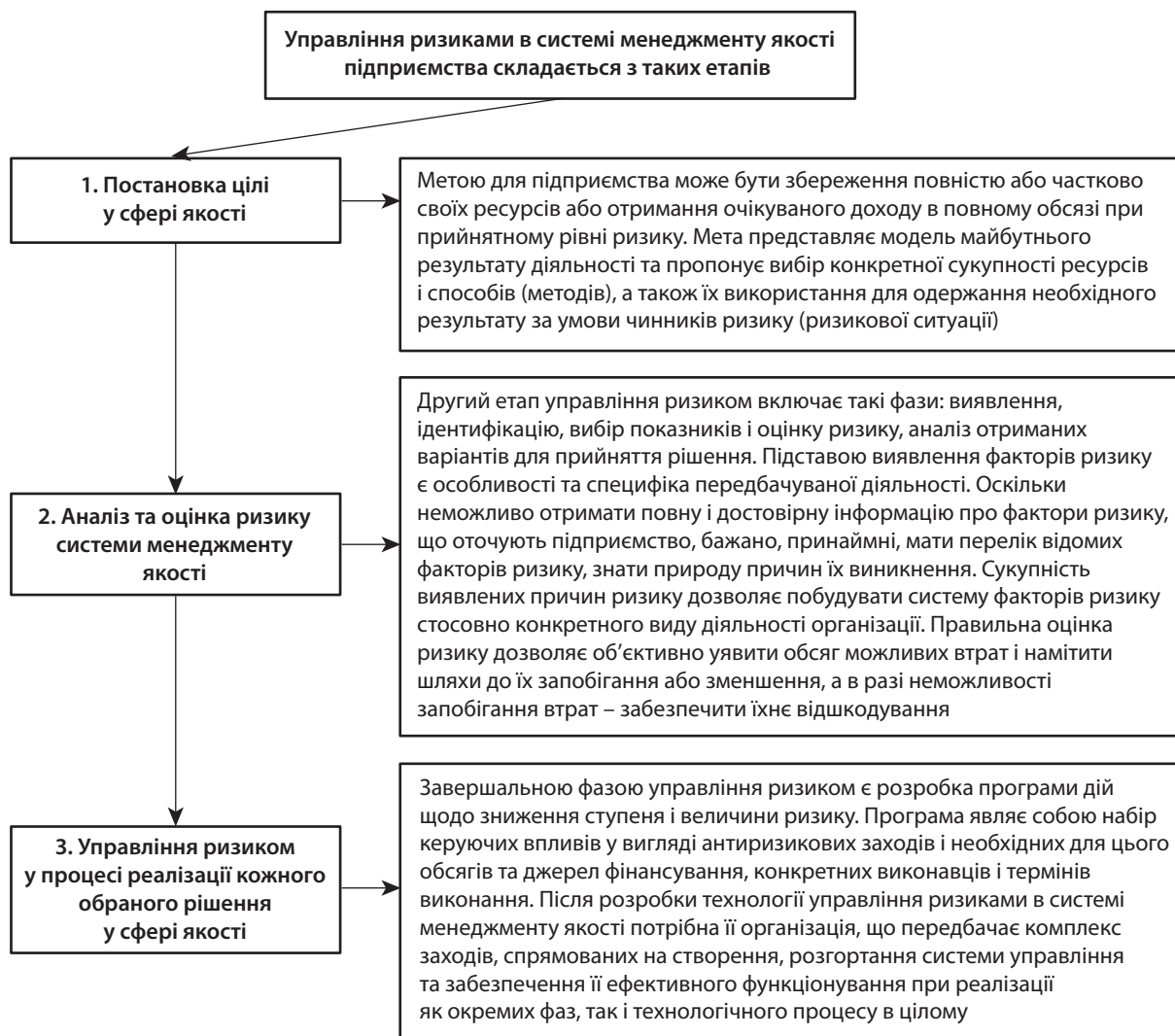

Рис. 3. Етапи управління ризиками в системі менеджменту якості підприємства

Джерело: розроблено автором.

10. Crouhy, M. Risk Management / M. Crouhy, D. Galai, R. Mark. – 2nd ed. – New York, NY : McGraw-Hill, 2012. – 390 p.

11. Hopkin, P. Fundamentals of Risk Management: Understanding, Evaluating and Implementing Effective Risk Management / P. Hopkin. – London : Kogan Page, 2010. – 384 p.

12. Jorion, P. Value at Risk: the New Benchmark for Managing Financial Risk / P. Jorion. – 3rd ed. – New York, NY : McGraw-Hill, 2006. – 600 p.

13. Jorion, P. Financial Risk Manager : Handbook / P. Jorion. – 6 ed. – New York, NY : McGraw-Hill, 2011. – 818 p.

14. Monahan, G. Enterprise Risk Management: a Methodology for Achieving Strategic Objectives / G. Monahan. – New York, NY : Wiley, 2008. – 180 p.

15. Posokhov, I. Manage risks in the corporation / I. Posokhov // European Applied Sciences. – 2013. – № 7. – P. 147–149.

16. Sweeting, P. Financial Enterprise Risk Management (International Series on Actuarial Science) / P. Sweeting. – Cambridge : Cambridge University Press, 2011. – 564 p.

REFERENCES

Andersen, T., and Schroder, P. *Strategic Risk management practice: how to deal effectively with major corporate exposures*. Cambridge: Cambridge University Press, 2010.

Crouhy, M., Galai, D., and Mark, R. *Risk management*. New York: McGraw-Hill, 2012.

Hopkin, P. *Fundamentals of risk management: understanding, evaluating and implementing effective risk management*. London: Kogan Page, 2010.

Jorion, P. *Value at risk: the new benchmark for managing financial risk*. New York: McGraw-Hill, 2006.

Jorion, P. *Financial risk manager*. New York: McGraw-Hill, 2011.

Kuzmin, O. Ye. et al. *Upravlinnia ryzykamy mashynobudivnykh pidpriemstv: planuvannia ta motyvuvannia* [Risk management engineering companies: planning and motivation]. Lviv: Miski informatsiini systemy, 2011.

Lukianova, V. V. *Diahnostyka ryzyku diialnosti pidpriemstva* [Diagnosis of the risk of the company]. Khmelnytskyi: PP V. V. Koval'skyi, 2007.

Monahan, G. *Enterprise risk management: a methodology for achieving strategic objectives*. New York: Wiley, 2008.

Posokhov, I. M. "Doslidzhennia faktoriv ryzykiv korporatsii" [The study of risk factors corporations]. *Biznes Inform*, no. 8 (2012): 207-211.

Posokhov, I. M. "Suchasnyi stan metodychnoho zabezpechennia upravlinnia ryzykamy korporatsii" [The current state of methodological support risk management corporations]. *Biznes Inform*, no. 10 (2012): 266-271.

Posokhov, I. M. "Analiz isnuichykh pidkhodiv do klasyfikatsii ryzykiv" [Analysis of existing approaches to risk classification]. *Visnyk ekonomiky transportu i promyslovosti*, no. 39 (2012): 67-75.

Posokhov, I. M. *Teoretychni ta praktychni aspekty upravlinnia ryzykamy korporatsii* [Theoretical and practical aspects of corporate risk management]. Kharkiv: Slovo, 2014.

Posokhov, I. "Manage risks in the corporation". *European Applied Sciences*, no. 7 (2013): 147-149.

Sweeting, P. *Financial Enterprise Risk Management (International Series on Actuarial Science)*. Cambridge: Cambridge University Press, 2011.

Vitlinskyi, V. V. *Analiz, otsinka i modeliuvannia ekonomichnoho ryzyku* [Analysis, assessment and modeling economic risks]. Kyiv: DEMIUR, 1996.

Vnukova, N. M., and Smoliak, V. A. *Ekonomichna otsinka ryzyku diialnosti pidpriemstv: problemy teorii ta praktyky* [Economic evaluation of the risk of enterprises: problems of theory and practice]. Kh.: INZhEK, 2006.

УДК 339.137.2

ТЕОРЕТИЧНІ ПОЛОЖЕННЯ УПРАВЛІННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ ПРОДУКЦІЇ

© 2016 ПАСІЧНИК І. Ю.

УДК 339.137.2

Пасічник І. Ю. Теоретичні положення управління конкурентоспроможністю продукції

Стаття присвячена викладенню теоретичних положень щодо управління конкурентоспроможністю продукції. У процесі аналізу дефініцій «конкурентоспроможність продукції» з'ясовано, що всі наведені поняття носять скоріше системно-описовий характер, не враховуючи динаміку показника конкурентоспроможності продукції в короткостроковому періоді та можливість управління показником конкурентоспроможності та здатність виробника продукції адаптувати її до зовнішніх умов. Тому автором запропоновано власне визначення поняття «конкурентоспроможність продукції», відмінність якого міститься у врахуванні динамічного характеру об'єкта управління в короткостроковому періоді, що дозволяє обґрунтувати використання специфічних методів моделювання при формуванні маркетингової стратегії. Крім того, у роботі проаналізовано класифікації факторів конкурентоспроможності продукції та запропоновано доповнити існуючу класифікацію маркетинговими та соціально-культурними факторами.

Ключові слова: конкурентоспроможність продукції, управління конкурентоспроможністю продукції, маркетингова стратегія, продукція, фактори конкурентоспроможності.

Рис.: 1. **Бібл.:** 11.

Пасічник Інна Юрївна – старший викладач кафедри бухгалтерського обліку, Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця (пр. Науки, 9а, Харків, 61166, Україна)

E-mail: dsi132303@gmail.com

УДК 339.137.2

Пасічник І. Ю. Теоретические положения управления конкурентоспособностью продукции

Статья посвящена изложению теоретических положений по управлению конкурентоспособностью продукции. В процессе анализа дефиниций «конкурентоспособность продукции» определено, что все приведенные понятия носят скорее системно-описательный характер, не учитывая динамику показателя конкурентоспособности продукции в краткосрочном периоде и возможность управления показателем конкурентоспособности, а также способность производителя продукции адаптировать ее к внешним условиям. Поэтому автором предложено собственное определение понятия «конкурентоспособность продукции», отличие которого содержится в учете динамического характера объекта управления в краткосрочном периоде, позволяет обосновать использование специфических методов моделирования при формировании маркетинговой стратегии. Кроме того, в работе проанализированы классификации факторов конкурентоспособности продукции и предложено дополнить существующую классификацию маркетинговыми и социально-культурными факторами.

Ключевые слова: конкурентоспособность продукции, управление конкурентоспособностью продукции, маркетинговая стратегия, продукция, факторы конкурентоспособности.

Рис.: 1. **Библ.:** 11.

Пасічник Інна Юрївна – старший преподаватель кафедры бухгалтерского учета, Харьковский национальный экономический университет им. С. Кузнеця (пр. Науки, 9а, Харьков, 61166, Украина)

E-mail: dsi132303@gmail.com

UDC 339.137.2

Pasichnyk I. Yu. Theoretical Provisions of the Management of Products Competitiveness

The article is concerned with expounding theoretical provisions of the management of products competitiveness. In the course of analyzing definitions of the «products competitiveness» has been stipulated that all these concepts are rather systematically-descriptive, not taking into account dynamics of the indicator of competitiveness of production in the short term and possibility of control of competitiveness indicator, and the ability of a manufacturer to adapt its products to external conditions. Therefore the author has suggested its own definition of «products competitiveness», which differs due to consideration of the dynamic nature of the control object in the short term, allowing to substantiate the use of specific methods of modeling in the formation of marketing strategy. In addition, the publication analyzes classifications of factors of products competitiveness and proposes to expand the existing classification with addition of marketing and socio-cultural factors.

Keywords: competitiveness of products, management of products competitiveness, marketing strategy, products, factors of competitiveness.

Fig.: 1. **Bibl.:** 11.

Pasichnyk Inna Yu. – Senior Lecturer of the Department of Accounting, Simon Kuznets Kharkiv National University of Economic (9a Nauky Ave., Kharkiv, 61166, Ukraine)

E-mail: dsi132303@gmail.com

Проблема підвищення рівня конкурентоспроможності продукції є актуальним питанням. Сучасний стан економіки України характеризується динамічністю зовнішнього середовища, зниженням платоспроможності населення, загостренням конкурентної боротьби, тяжким фінансовим станом більшості підприємств, викликаним кризовими явищами. У зв'язку з цим

виникає необхідність у вдосконаленні управління конкурентоспроможністю продукції шляхом використання сучасних принципів управління, забезпечення стратегічного підходу до планування діяльності підприємств. З вищесказаного можна зробити висновок про те, що проблема обґрунтування теоретичних положень управління конкурентоспроможністю продукції вітчизняних